

Intervju med Anna Lisa Berggren den 16 februari 1992 av Lennart Danielsson och Axel Karlsson (148)

Pärm i4:11 Katalog: Intervjuer/Gudrun 2008 (ukf12/9)

Intervjun görs på Norrgården.

Anna Lisas föräldrar kom hit från Tärna i närheten av Sala, där pappa varit stins, stationsföreståndare på järnvägen. Anna Lisa var 5 år när familjen kom till Bro och pappa blev stationsföreståndare här. Anna Lisa hade en äldre syster, som flyttade till Södertälje. Hon var född i Ramnäs 1885.

Anna Lisa fyller 96 år 1992..

När familjen kom till Bro 1901 bodde de i stationshuset. Det fanns kök och matsal på nedervåningen och sovrum i övervåningen. Det var gemensam post- och järnvägsstation. Familjen byggde ett hus som låg på andra sidan vägen, där radhusen efter Byggmästarevägen nu ligger och där inrättades postkontor, som förestods av Anna Lisas pappa efter hans pensionering. Huset, som byggdes av Byggmästare John Olsson blev väldigt högt, men pappa ville ha så högt i tak. Huset innehöll två lägenheter. Postkontoret fanns där till 1943-1944 och där flyttade Märta Larsson, som senare skötte posten in. Göta Dahlström och Grundläggare Jonssons dotter Ingrid hade också varit postfröknar där. När huset brändes på 1970-talet flög eldflakor långt omkring och brände sönder bland annat presenningar.

Anna Lisas pappa var född 1848 och gick i pension 1912. Efter pappa kom John Johansson som var kvar till 1944. Järnvägen blev statligt bolag 1945 och SWB ingick i SJ.

Stationen var tidigare samlingsplats och mycket finare förr än nu. Man har huggit ner parkerna som fanns på båda sidorna. Vi hade så grönt och fint omkring oss då, berättar Anna Lisa. Det fanns en veranda på gaveln mot kyrkvägen, där vi alltid åt. I ett särskilt hus fanns ett dass där det stod Män och Qvinnor på dörrarna. Det huset låg mot Kungsängenhållet.

När vi fick en gaslykta, var pappa så stolt. - Det är som i Paris, sa han. Elektriciteten kom till Bro 1917.

Till en början lassades och lossades gods på järnvägen. Bönderna kom med hästar och lämnade och hämtade. Senare övertog åkare Ivan Ström mycket av leveranserna. Han åkte runt och samlade upp grönsaker som såldes i Stockholm. Mjölkleveranserna upphörde 1939 när man lade ner mejeriet. Mjölken hade lastats i en särskild vagn med en brygga som man kunde köra emot.

Anna Lisa berättar att hon alltid varit så sen på morgnarna, men man höll tåget så att hon skulle hinna med. Det tycker hon var hyggligt gjort.

En gång åkte Anna Lisa ångbåten från Brogårds brygga. Den gick till 1929-1930. Men det var så långt att gå dit. Hon säger att eftersom hon bott så långt från vattnet, lärde hon sig aldrig simma. Vilket hon nu tycker var fel.

Olsson var trotjänare vid järnvägen och bodde i en av stuga vid järnvägsövergången. Han hade så vacker trädgård. Det fanns banvaktstuga åt Toresta till och en vid Nygård, där banvakten bodde. Det fanns hus som kallade betjäningsbostäder. Ett hus låg där radhusen

efter Stationsvägen ligger idag. Det innehöll lägenhet om rum och kök i nedervåningen och sovrum på övervåningen i vardera ändan.

Utom pappa arbetade en stationsskrivare på expeditionen, medan Olsson och en till arbetade som stationskarlar ute. En tid hade man en elev också.

Greven på Brogård åkte alltid tåg. Anna Lisa och hennes syster stod och tittade på den fina vagnen som Greven kom i med kusken i livré. Herrskapet levde sitt eget liv och umgicks inte med broborna. Däremot var vi tillsammans med Inspektörerna. Pappa var ganska tillbakadragen, medan John Johansson var angagerad i det kommunala och stred ihop med skomakare Glassing.

Anna Lisa hade lätt för sig i skolan, vilket gjorde att en del var litet avundsjuka. Det var 4 klasser i storskolan tillsammans och 2 klasser i småskolan s k B-form. Jag började redan som 6-åring hos Fröken Lindkvist. Jag gick ut skolan här och konfirmerades i Bro kyrka.

Sedan flyttade Jag till min gifta syster i Kristinehamn. Där gick jag först i Flickskolan och tog sedan realexamen som privatist. Sedan fortsatte jag i Stockholm och tog studenten 1916. Jag arbetade som kontorist på Stockholms Kammarkontor, där jag ju skulle få pension. När jag var liten, ville jag ha ett arbete som gav pension och det är jag glad över att jag fick det.

Jag reste med tåget varje dag, som gick 7.32. Det tog nästan 1 timme till stan. Jag ville inte arbeta över eftersom jag måste passa tågtiderna. Det var inte bra, det förlorade jag på och av den anledningen tackade också nej till befordran. Man fick ingen ersättning för övertid. Jag gick i pension 1959-1960.

Då hade SJ tagit över banan och den var elektrifierad. Där gick rälsbussar. Lennart och Anna Lisa tycker det var så härligt med ånglok. De kan inte förstå folk som flyger, då ser man ju inget. Det är så härligt att sitta och se landskapet försvinna. Järnvägen är det bästa.

På somrarna for vi till en familj i Dala Järna och hälsade på. Vi levde ett lugnt och stillsamt liv.

Axel berättar att hans farfar var inblandad i det stora tågrånet. Det här skedde i början av 1900. Då fanns inte postgiro och sånt utan alla stationer efter banan skulle skicka in sina dagskassor till Huvudkontoret på Vasagatan i Stockholm. Värdehandlingar forslades i en särskild kista, som skulle vara förankrad i resgodsvagnen med remmar och kättingar. Men två före detta järnvägsanställda visste att det slarvades med den där förankringen, så vid avgången ifrån Jakobsberg steg de på från baksidan av vagnen. När konduktören gått förbi gick de in i godsfinan och baxade ut kistan och slängde ut den på banvallen. Den hamnade någonstans mellan Jakobsberg och Barkarby. Man skickade ut extra tåg för att leta efter kistan. Axels farfar och pappa var med och letade. Man fick tag på förövarna på Nynäsbanan och de blev bestraffade. Det måste varit en stor händelse. Man hade ett telegrafsystem, så att man kunde larma alla banvakter.

Telegrafan användes när tåg kom och tåg gick ut. De riktigt vana telegrafisterna hörde meddelandet, som kom på remsor upprullade på träringar, som Lennart fick av sin pappa att leka med. Anna Lisa har aldrig provat att telegrafera, men en kamrat till henne, vars pappa hade samma befattning som Berggren blev telegrafist.

Berggrens företrädare vid Bro station hette Holmberg och dog den 28 juni 1901. Det var hans förtjänst att det var så fina parkanläggningar runt stationen. Berggren var konduktör på SWB innan han fick stationstjänst i Ramnäs, Tärna och sedan i Bro.

Lars Erik Lallerstedt var en mycket förnämlig arkitekt, som ritat de vackra stationshusen bland annat i Stäket, Ekolsund och Dala Järna. De fanns inte när banan byggdes utan kom till senare.

I slutet på 1970-talet flyttade Anna Lisa från huset till en lägenhet på Byggmästarevägen. Oskar Johansson bodde i många år i huset. Anna Lisa erbjöd Sven Andersson att köpa huset och han köpte meddetsamma.

Dansbanan i Bro var på Bagarvägen i Medborgarhuset, men Anna Lisa var aldrig där. En åttkantig dansbana. Mittemot låt IOGT huset. Utbyggnaden i Bro började 1954 med radhusen på Lantmätarvägen.

Vi var inbjudna till Brogård en gång när en sångerska hade konsert där. Greven styrde och ställde mycket i samhället och tillsatte kyrkoherde. Axel minns att Greven och en av hans vänner, som var bokförläggare anordnade kulturaftnar för en del folk. Mejeristen Edvin Fredriksson var föreståndare för Föreläsningföreningen. Bland annat var Bergman ute och man hade en skioptikonapparat, som lär finnas kvar ännu. Man hade även sångprogram.

Axel berättar att bibliotek inte fanns förrän långt fram på 1950-talet. ABF hade ett litet bokförråd och det var föreningarna som byggde upp biblioteket. Axel var den första bibliotekarien när folkbiblioteket bildats. Vi var 3.100 innevånare i Upplands-Bro då. Jag hade öppet tre kvällar i veckan, berättar Axel. 1970 kom utbyggnaden, men nu är man inne i avvecklingsfasen. Man skall lägga ned biblioteket i Bro. Allting skall till Kungsängen, ska det vara så märkvärdigt där, undrar Anna Lisa. Anna Lisa kan fortfarande läsa och se på TV. Tidningen man hade hemma hos familjen Berggren var Svenska Dagbladet. Nu har Anna Lisa gått över till Dagens Nyheter, som hon tror är litet modernare.

Anna Lisa har inga släktingar i livet. Hennes syster dog 1952 och är begravd på Bro kyrkogård. Anna Lisa kan inte längre gå, vilket hon beklagar. Det blir så långsamt att bara sitta. Hon tror att hon är äldst nu på Norrgården. Britta Gruvén är dotter till Berggrens efterträdare John Johansson. Hon var född 1918. John var utåtriktad och var bland annat jägare. Han var god vän med Konrad Björkman och delade hans hembygdsintresse. Johansson flyttade till Norberg efter pensioneringen.

Man handlade livsmedel hos Viktor Jonsson och i Bojes affärer. Bojes var den äldre affären, som låg ungefär där bankhuset på Stationsvägen ligger idag. Boje, som varit barnhusbarn kom som fosterbarn till Andersons i Hedersberg och började som bodpojke hos handlare Hägg. Han fick sedan ärva fru Hägg. Den affären blev utkonkurrerade av Viktor Jonsson ganska snart.

Mina Boje anlätades som sjuksköterka för mindre blesyrer, Hon skar en karbunkel på halsen åt Axel en gång. (Egentligen var hon barnmorska GS)

Axels farmor skötte telegrafstationen fram till 1908, då hon blev sjuk och förlamad. Axel tror att telegrafan då flyttade till Cigarrlådan. Det var ett hus som byggdes av Brogård och låg bredvid Bojes affär. Man påstod att huset var byggt av cigarrlådor, men det var troligen billådor. (I början av 1900-talet levererades bilar i byggsatser i stora trälådor GS)

Bageriet är gammalt och byggdes i slutet på 1800-talet. Man hade också ölförsäljning. Bagarna åkte omkring med häst och vagn och sålde bröd. Mejeriet fanns också.

Anna Lisas mamma skötte hushållet och ibland hade hon jungfru. Särskilt på somrarna, då man hade besök av Anna Lisas syster och hennes man..

Anna Lisas mamma var bonddotter från Fröshult och pappa kom från Tystberga i Södermanland. Han hade varit konduktör innan han blev stins. Lennart berättar om befordringsgången. Många stinsar hade varit militärer. Lokförarna rekryterades bland dem som kunde ångmaskiner. Det fanns ingen utbildning, utan man tog den kompetens som fanns. Det gällde att stå väl med överheten. Här nämns Trafikdirektör och Trafikinspektör Moberg. Många av de högre Befälen blev omhuldade och fick både ägg och potatis när de gjorde sina inspektionsresor. Anna Lisa betonar att hennes pappa aldrig "kröp" för befälen. Banmästaren bodde i Bålsta.

Anna Lisa frågar om Mälarbanan, som ligger lågt fram i planeringen och nu handlar det om att få fram pengarna. Vi här i Bro kommer inte att vinna så mycket på Mälarbanan, utan det är huvudsakligen för Västmanland och Örebro. Fördelen för vår del är att det blir dubbelspår, så att vi kan få tåg hit ut.

Banmästare Hermanson fanns i Bålsta och hade en son som blev tecknare. *(tecknade bl.a idrottsmän, han illustrerade Upplands-Bros första Turistkarta med teckningar av fornminnesplatser. Erik Hermansson var Riksantikvarieämbetets lokalombud i Håbo, han tecknade en minnesbild från 1920-talet av Draggrännan. Den har lanserats av bl.a Björn Ambrosiani. 2000-talets forskning menar att draggrännor inte såg ut som Hermanssons bild visar. Börje Sandén 2008)*

Man talar om värdet av att skriva dagbok.

Vägen till Herneviskolan gick i allén. Där Kamrer Jansson byggde hade man en bergtäkt och tog sten. Ovanpå berget nu kallat Kråkberget hade man valborgsmässoelden och Anna Lisa berättar hur rädd hon var för otäcka pojkar som höll till där och hade knivar. Omkring 1937 flyttades brasan till Herneviskolans idrottsplats. *(OBS Läraren Olle Hedins bild, ca 1947, med den brinnande tjärtunnan är tagen vid "Brasbacken" höjden mellan åarna söder om pendeltågsstationen.,. Börje Sandén 2008)*

På 1930-talet byggdes Heymans beklädnadsaffär. Heymans svåger hette Grill och var kommissionär och åkte till Kalhäll och stod vid Bolinders grindar och sålde. Axel berättar att Heyman var skyldig Axels pappa pengar för byggnationen och fick i stället för kontanter ta ut kläder. Axel fick en lumberjacka.

Göta Dahlström började med konditori under kriget.

Konsum kom 1933.

Provinsiälläkare, veterinär, tandläkare och bank fanns i Bålsta. Anna Lisa hade som vuxen hund, som hennes syster, som blivit änka hjälpte henne att sköta.

Under kriget kom hästar från stan på järnväg hit ut på bete. Gustafsson i Kockbacka var bondslakare.

Anna Lisas familj hade höns ett tag. På andra sidan vägen från Stationen låg brygghus och höns hus. Man tror att de husen revs 1946-47 i samband med att man breddade och elektrifierade järnvägen.

Nu finns snabbtåg, som går 200 kilometer i timmen. De tillverkas i Västerås och körs ofta förbi Bro på väg till Hagalund för översyn innan de tas i bruk. Anna Lisa har rest till Skåne, men norrut aldrig längre än till Mora och Orsa.

Bro den 5 februari 2008 Gudrun Sandén